

Канцелярія тимчасового харківського генерал-губернатора, м. Харків

(назва фонду)

Фонд № 1191

Опис № 5

(назва опису)

1879–1883 рр.

(крайні дати документів)

Передмова

Після проведення реформи 1861 р. і скасування кріпосного права соціально-економічна та політична ситуація в царській Росії ще більше погіршилась. Це було обумовлено тим, що з однієї сторони невдоволеними виявились дворяни і поміщики, у яких відібрали кріпосних селян, а з іншої – селяни, які так і не отримали бажаної землі у володіння. Особливо напруження у суспільстві почало зростати в 70-х роках XIX ст. Наприкінці 1870-х років у державі з'явились ознаки революційної ситуації, коли на його піку терористи-народовольці почали справжнє полювання на царя Олександра II. Харківська губернія і місто Харків з його промисловими підприємствами і вищими навчальними закладами в кінці 70-х років XIX ст. стала одним з найбільших центрів революційного руху. В 1878–1879 рр. у м. Харків відбулись студентські заворушення. 9 лютого 1879 р. народники організували вбивство харківського губернатора Кропоткіна, якого звинувачували в жорстокому ставленні до політичних в'язнів, що перебували в тюрмах Харківської губернії.

5 квітня 1879 р. був опублікований указ імператора про запровадження “тимчасових генерал-губернаторств” у містах Петербурзі, Харкові та Одесі й наданні відповідних прав генерал-губернаторам московському, київському і варшавському. Відповідно до цього указу влада генерал-губернаторів ще більше посилювалась. Вони, зокрема, отримували право, на свій розсуд передавати до військового суду осіб, підозрюваних у скоєнні державних злочинів, арештовувати і висилати без суду і слідства в адміністративному порядку всіх осіб “подальше перебування яких в тих місцевостях вони визнають шкідливим”; призупиняти і забороняти періодичні видання і “взагалі вживати заходи, які за місцевими обставинами вони визнають необхідними для збереження спокою у довіреном ним краю”.

Першим тимчасовим харківським генерал-губернатором був призначений генерал-ад'ютант граф М. Т. Лоріс-Меліков, який 20 квітня 1879 р. прибув до м. Харків і приступив до виконання обов'язків. Разом з ним приїхав керуючий його канцелярією.

Влада тимчасового генерал-губернатора поширювалась не тільки на Харківську губернію, але й на губернії, що входили до складу Харківського військового округу (Полтавська, Чернігівська, Курська, Воронежська і Орловська). Юридично це було оформлено 16 травня 1880 р. Циркуляром від 10 травня 1879 р. тимчасовий харківський генерал-губернатор поставив вимогу перед губернаторами вищезазначених губерній, щоб вони подавали йому на розгляд слідчі справи осіб, обвинувачених у революційній діяльності, повідомляли про всі події, що відбувались на цих територіях, а також здійснювали виселення осіб в адміністративному порядку тільки з його згоди. М.Т. Лоріс-Меліков також видав ряд обов'язкових постанов, спрямованих на боротьбу з революційним рухом.

Після вибуху в Зимовому палаці (м. Санкт-Петербург), організованого народовольцем С. Халтурінін 5 лютого 1880 р., спадкоємець престолу великий князь Олександр Олександрович (майбутній Олександр III) запропонував створити Верховну слідчу комісію з диктаторськими повноваженнями і 12 лютого цього ж року вийшов указ про створення "Верховної розпорядчої комісії для охорони державного порядку та громадського спокою", головним начальником якої було призначено М. Т. Лоріс-Мелікова. У лютому 1880 р. М. Т. Лоріс-Мелікова змінив на посаді харківського тимчасового генерал-губернатора генерал-ад'ютант князь О. М. Дондуков-Корсаков, який обіймав цю посаду з 14 лютого 1880 р. до 25 січня 1881 р. Третім і останнім тимчасовим харківським генерал-губернатором був генерал від інфантерії князь Д. І. Святополк-Мирський (25 січня 1881 р.–14 травня 1882 р.).

Управління генерал-губернатора складалося з управляючого канцелярією, трьох його помічників (старшого і двох молодших), перекладача, бухгалтера-казначая, чотирьох переписувачів і чотирьох службовців. Кадровий штат канцелярії постійно змінювався. Службовців надсилали у розпорядження генерал-губернатора з Міністерства внутрішніх справ, Військового міністерства та інших.

Канцелярія складалася з двох видів діловодства: загального і секретного. Загальне діловодство вело справи організаційні, з фінансово-господарської діяльності, а також загально-адміністративні: видання обов'язкових постанов для населення, збір статистичних даних, контроль за наданням губернаторами звітів уряду про стан

губерній, накладення адміністративних стягнень на громадян за невиконання постанов генерал-губернатора, ревізія установ у губерніях, що входили до Харківського генерал-губернаторства тощо. Секретне діловодство вело справи з виявлення та переслідування революційних організацій і їх учасників; справи про арешт, висилку, вилучення забороненої літератури, встановлення нагляду поліції за особами, причетними до революційних організацій та політично неблагонадійними.

Після видання “Положення про державну охорону” від 14 серпня 1881 р., згідно з яким у м. Харків був проголошений стан “посиленої охорони”, потреба у такій інституції, як Тимчасовий харківський генерал-губернатор відпала, оскільки його права і повноваження були надані харківському губернатору. Посада тимчасового харківського губернатора було скасовано у 1882 р. Останній документ генерал-губернатора датований 7 травня 1882 р. Після цього Д. І. Святополк-Мирський залишив м. Харків, а керуючий канцелярією займався її ліквідацією до вересня: останній документ відісланий ним 12 вересня 1882 р.

У період ліквідації тимчасового харківського генерал-губернаторства усі справи Канцелярії, що стосувалися Полтавської губернії, було передано до м. Київ.

У процесі функціонування Канцелярії тимчасового харківського генерал-губернаторства відклалось багато документів з різних сфер життя за період 1879–1882 рр. Опис 5 ф. 1191 містить відомості про осіб, які перебували під наглядом поліції; розпорядження щодо заходів для боротьби з епідеміями; судові справи щодо осіб, які брали участь у єврейських погромах та селянських заворушеннях; заяви і клопотання осіб, висланих за антигромадську поведінку та політичну неблагонадійність в іншу місцевість або у віддалені губернії; резолюції генерал-губернатора щодо осіб, обвинувачуваних у здійсненні опору представникам поліції, заподіянні образи особі імператора, розповсюдженні шкідливих чуток та інших злочинів і правопорушень, про притягнення їх до адміністративної чи кримінальної відповідальності або припинення справ тощо.

Склад документів цього фонду є своєрідним зрізом з пласту життя суспільства Південно-Західної частини Російської імперії наприкінці XIX ст., різних його верств, наростання невдоволення населення політико-соціальним та економічним

становищем, активізації революційного руху в державі. Фонд є важливим джерелом з вивчення і дослідження цього періоду в історії значної території сучасної України (Харківської, Чернігівської, Полтавської, Сумської, Донецької, Луганської, Черкаської і Київської областей), та території етнічних українських земель, що тепер перебувають у складі Південно-Західних областей Російської Федерації (Білгородська, Брянська, Воронежська, Курська і Орловська).

У серпні 1962 р. фонд 1191, Канцелярія тимчасового харківського генерал-губернатора, надійшов у Центральний державний архів УРСР з Державного архіву Харківської області. Науково-довідковий апарат фонду складався з 5 описів (з них 3 – інвентарні, складені працівниками Державного архіву Харківської області та 2 – діловодні, за 1879–1882 рр.). Справи в описах було систематизовано за хронологічною ознакою, описи були рукописні і у недостатньо задовільному фізичному стані. Інвентарні номери не відповідали діловодним, оскільки у процесі передавання документів з однієї установи до іншої певну частину справ було втрачено. Частина заголовків у старих описах не розкривала змісту справ, частина не відповідала змісту. Невідповідність заголовків сучасним вимогам архівного описання стали причиною для науково-технічного удосконалення.

У 2013 р. проведено науково-технічне удосконалення описів фонду 1191.

У процесі роботи уточнено і перескладено заголовки справ, визначено крайні дати та кількість аркушів у справі.

Для зручності у заголовках справ і в описах замість назви “Канцелярія тимчасового харківського генерал-губернатора” вживається скорочена назва – “Канцелярія”.

Недіючий опис включений до нового опису на правах справи.

У описі 5 зберігається справа, документи якої виходять за хронологічні межі діяльності тимчасового харківського генерал-губернаторства (оп. 5, спр. 43 (1879–1884 рр.)).

Новостворений опис оформлено таким чином: перша графа – номер справи за порядком; друга графа – діловодний номер справи; третя графа – заголовок справи; четверта графа – крайні дати справи; п'ята графа – кількість аркушів у справі; шоста графа – примітки.

Завідувач сектору довідкового апарату
відділу ДАОД

В. Й. Кугай

Джерела та література

1. *Центральний державний історичний архів України (далі – ЦДІАК України).* – Тематичний покажчик до описів господарчої частини, господарчого відділення і діловодства фонду 442, Канцелярія Київського, Подільського і Волинського генерал-губернатора. – К. 1976. – С. 1–5.
2. *ЦДІАК України. Опис 1 фонду 1949, Харківська палата кримінального суду.* – С. 1-2
3. *ЦДІАК України. Опис 1 фонду 1957, Чернігівський губернський прокурор.* – С. 1- 2
4. *ЦДІАК України.* – *Справа фонду 1191, Канцелярія Тимчасового харківського генерал-губернатора.* – С. 6 – 10
5. *Ерошкин Н. П.* – *Очерки истории государственных учреждений дореволюционной России.* – М.: 1960. – С. 259-263.
6. *Канцелярії генерал-губернаторів і військових губернаторів. Управління Харківського тимчасового генерал-губернатора (1879-1882) // Історія установ Російської імперії.* – К.: ЦДІА УРСР, [1951]. – Т. II. – С .217-219
7. *Левандовский А. А.* – *Исторический опыт создания вертикали власти: генерал-губернаторство в России.* – [<http://niiss.ru/levand.shtml>]

Список скорочень

губ. – губернія

ін. – інший

м. – місто

м-ко – містечко

пов. – повіт

р. – ріка

с. – село

хут. – хутір

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
1		Кошторис утримання в'язничних приміщень у Чернігівській губ. на 1881 р.	12 липня 1880 р. – 11 вересня 1881 р.	78	
2		Повідомлення чернігівського губернатора до Канцелярії про священика с. Блистів Кролевецького пов., який заявив, що студент медико-хірургічної академії Архангельський М., обіцяв виписати газету соціалістів із м. Санкт-Петербург	20 березня 1880 р.	2	
3		Справа про обвинувачення колишнього студента медико-хірургічної академії у м. Санкт-Петербург жителя м. Кременчук Несвицького О. в участі у студентських заходах політичного характеру	13 березня – 20 жовтня 1880 р.	9	
4		Справа про обвинувачення кінно-поліцейського урядника Чернігівської губ. і пов. Галковського А. в антидержавних висловлюваннях	30 грудня 1879 р. – 19 січня 1880 р.	8	
5		Справа про обвинувачення учня Ніжинської гімназії Чернігівської губ. Ааронського М. у зберіганні забороненої літератури	23 лютого – 28 березня 1881 р.	3	
6		Справа щодо прохань жителів Чернігівської губ.: дочки священика Баришпольської М., яка перебувала під наглядом поліції, висланого з Ковельської губ. Зисковича Л. та ін. про полегшення їх становища	13 травня – 20 жовтня 1880 р.	14	
7		Справа про обвинувачення жителів Чернігівської губ.: вчительки Васильєвої М., студента Петровсько-Московської академії Росіневича П., студента Санкт-Петербурзького університету Николайчика Ф. та ін. у приналежності до революційної організації	31 грудня 1879 р. – 30 квітня 1880 р.	14	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
8		Справа про висилку дворянина Кандиби П., підозрюваного у політичній неблагонадійності, з м. Київ у м. Конотоп Чернігівської губ. під нагляд поліції	11 квітня – 27 вересня 1880 р.	4	
9		Справа про обвинувачення голови Кременчуцької повітової земської управи титулярного радника Булюбаша М. у наклепі на жителів м. Кременчук Полтавської губ.: дочку священика Зеньковську і колишніх студентів медико-хірургічної академії Несвицького і Клячина, які перебували під наглядом поліції	27 січня – 10 квітня 1880 р.	32	
10		Справа про обвинувачення учнів Полтавської гімназії Кочеткова В. та Орлова І. у зберіганні революційної газети “Народна Воля”	26 – 27 січня 1880 р.	5	
11		Справа щодо внутрішньополітичної ситуації в Чернігівській губ. і вжиття заходів для запобігання революційній активності	10 січня – 11 грудня 1880 р.	51	
12		Справа про обвинувачення жителя Мглинського пов. Чернігівської губ. дворянина Покуневича В. у зберіганні забороненої літератури	8 березня – 5 травня 1880 р.	5	
13		Справа про обвинувачення жителя Городнянського пов. Чернігівської губ. земського фельдшера Скурата Й. у розповсюдженні забороненої літератури і встановлення за ним таємного нагляду поліції	15 січня – 28 травня 1880 р.	7	
14		Справа про обвинувачення жительки Чернігівської губ. колишнього земського фельдшера Файнзільберг Р. у зберіганні забороненої літератури	18 березня – 6 травня 1880 р.	6	
15		Справа про виявлення у поштової конторі м. Конотоп Чернігівської губ. заборонених революційних журналів “Земля і Воля”	21 березня – 18 квітня 1880 р.	5	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
16		Справа про обвинувачення селянина Кролевецького пов. Чернігівської губ. Андрущенко К. у заподіянні образи особі імператора	27 січня – 21 лютого 1880 р.	3	
17		Справа про обвинувачення арештанта Новозибківської в'язниці у Чернігівській губ. старообрядця Басова А. у заподіянні образи особі імператора	17 березня – 11 червня 1880 р.	6	
18		Справа про притягнення жителя Суразького пов. Чернігівської губ. відставного титулярного радника Богдановського Є. до адміністративної відповідальності за розповсюдження шкідливих чуток та антидержавні висловлювання	21 – 27 січня 1880 р.	10	
19		Справа про притягнення жителя Новгород-Сіверського пов. Чернігівської губ. землевласника колезького реєстратора Величковського В. до адміністративної відповідальності за антидержавні висловлювання стосовно особи імператора	9 лютого – 1 травня 1880 р.	3	
20		Справа про притягнення жителя м. Бровари Чернігівської губ. козака Гроховського Д. до адміністративної відповідальності за антидержавні висловлювання стосовно особи імператора	30 грудня 1879 р. – 17 травня 1880 р.	6	
21		Справа про обвинувачення жителя Суразького пов. Чернігівської губ. запасного рядового Грибова А. в антидержавних висловлюваннях стосовно особи імператора	20 березня – 10 травня 1880 р.	6	
22		Справа про виключення Грушка В. з Новозибківського реального училища в Чернігівській губ. за антидержавні висловлювання стосовно особи імператора	10 лютого – 13 березня 1880 р.	5	
23		Справа про обвинувачення жителя Остерського пов. Чернігівської губ. дворянина Заусцинського І. в антидержавних висловлюваннях	1 січня – 15 березня 1880 р.	3	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
24		Справа про притягнення селянина Чернігівської губ. Дмитренка П. до адміністративної відповідальності за антидержавні висловлювання стосовно особи імператора	30 грудня 1879 р. – 13 березня 1880 р.	3	
25		Справа про притягнення жителя Глухівського пов. Чернігівської губ. дворянина Іваницького О. до адміністративної відповідальності за заподіяння образи особі імператора	20 березня – 4 травня 1881 р.	3	
26		Справа про притягнення жителя Конотопського пов. Чернігівської губ. відставного рядового Креницького К. до адміністративної відповідальності за антидержавні висловлювання стосовно особи імператора	26 січня – 5 квітня 1880 р.	4	
27		Справа про обвинувачення селянина Стародубського пов. Чернігівської губ. Кривошеї О. у заподіянні образи особі імператора	25 лютого – 6 травня 1880 р.	3	
28		Справа про обвинувачення учня сільської школи Кролевецького пов. Чернігівської губ. Лішевського А. у заподіянні образи особі імператора	30 грудня 1879 р. – 13 березня 1880 р.	5	
29		Справа про притягнення селянина с. Спаскова Кролевецького пов. Чернігівської губ. Міняйла І. до адміністративної відповідальності за заподіяння образи особі імператора	9 березня – 23 травня 1880 р.	5	
30		Повідомлення полтавського губернатора до Канцелярії про міщанина Пазечка А., який заявив поліцейському управлінню про можливий замах на життя Олександра II	31 грудня 1879 р.	3	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
31		Справа про обвинувачення жителя Чернігівської губ. грецького підданого Панайотова у розповсюдженні чуток про замах на життя Олександра II	30 грудня 1879 р. – 22 лютого 1880 р.	6	
32		Справа про притягнення жителя Стародубського пов. Чернігівської губ. тимчасово відпускнуго рядового Подскребка О. до адміністративної відповідальності за заподіяння образи особі імператора	23 березня – 9 травня 1880 р.	4	
33		Справа про обвинувачення селянина с. Рубіжне Новозибківського пов. Чернігівської губ. Покуси Ю. у заподіянні образи особі імператора	1 березня – 5 липня 1880 р.	7	
34		Справа про притягнення жителя Новозибківського пов. Чернігівської губ. власника шинку міщанина Резнікова З. до адміністративної відповідальності за заподіяння образи особі імператора	25 березня – 22 травня 1880 р.	4	
35		Справа про обвинувачення жителя Новгород-Сіверського пов. Чернігівської губ. сина священика Рожановського К. у приналежності до революційної організації	4 березня – 6 травня 1880 р.	8	
36		Справа про притягнення жителя Мглинського пов. Чернігівської губ. відставного рядового Савченкова П. до адміністративної відповідальності за образу особи імператора	22 березня – 9 травня 1880 р.	3	
37		Справа про обвинувачення жителя Остерського пов. Чернігівської губ. відставного каноніра Судака Я. у заподіянні образи особі імператора	15 січня – 13 березня 1880 р.	3	
38		Справа про притягнення жителя Чернігівської і губ. козака Ткаченка Я. до адміністративної відповідальності за заподіяння образи особі імператора	22 травня 1880 р.	5 квітня –	4

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
39		Справа про притягнення селянина Суразького пов. Чернігівської губ. Шевеля П. до адміністративної відповідальності за заподіяння образи особі імператора	26 січня – 22 травня 1880 р.	4	
40		Справа про висилку жителя Прилуцького пов. Полтавської губ. відставного горніста Грушки Ш., підозрюваного у підпалах нерухомого майна, в адміністративному порядку до Архангельської губ.	6 березня – 8 листопада 1880 р.	10	
41		Справа про обвинувачення жителя м. Новозибків Чернігівської губ. купця 2-ї гільдії Житкова Г. у політичній неблагонадійності	12 лютого – 5 квітня 1880 р.	7	
42		Справа про встановлення таємного нагляду поліції за жителем м. Чернігів колишнім сільським вчителем Коропчевським В., підозрюваним у політичній неблагонадійності	30 січня 1880 р. – 23 січня 1881 р.	11	
43		Справа щодо встановлення таємного нагляду поліції за жителем Борзненського пов. Чернігівської губ. відставним прапорщиком Красновським І., підозрюваним у політичній неблагонадійності	29 грудня 1879 р. – 4 січня 1884 р.	15	
44		Справа про висилку дочки купця м. Кременчук Полтавської губ. Краснокутської Є., підозрюваної у політичній неблагонадійності, до Орловської губ.	27 березня 1880 р. – 6 лютого 1881 р.	31	
45		Справа про обвинувачення жителів Прилуцького пов. Полтавської губ. козака Лозового Г. і сина священика Бельського Т. у приналежності до революційної організації та встановлення за ними нагляду поліції	11 січня – 24 квітня 1880 р.	8	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
46		Справа про визначення дворянинові Макавєєву М. 30 січня – місяця постійного проживання, який перебував під 7 березня наглядом поліції і тимчасово мешкав у 1880 р. Борзнянському пов. Чернігівської губ.	1880 р.	9	
47		Справа про дозвіл дворянину Тишевському В., який перебував під наглядом поліції, переїхати на постійне проживання з м. Кременчук Полтавської 1880 р. губ. до м. Миколаїв Херсонської губ.	11 – 18 березня 1880 р.	4	
48		Відомості про осіб, які перебували під наглядом поліції за скоєння політичних та ін. злочинів у Полтавській губ., надіслані до Канцелярії	10 березня 1880 р. – 13 січня 1881 р.	99	
49		Відомості про осіб, які перебували під наглядом поліції за скоєння політичних та ін. злочинів у Чернігівській губ., надіслані до Канцелярії	23 березня 1880 р. – 20 січня 1881 р.	139	
50		Справа про фінансування робіт з виготовлення фотокарток осіб, які перебували на обліку у Полтавській губ. як причетні до скоєння державних злочинів	30 березня 1880 р. – 28 квітня 1881 р.	21	
51		Справа про фінансування робіт з виготовлення фотокарток осіб, які перебували на обліку у Чернігівській губ. як причетні до скоєння державних злочинів	16 березня 1880 р. – 13 травня 1881 р.	11	
52		Список та фотокартки осіб, які перебували під наглядом поліції у Чернігівській губ. як причетні до скоєння злочинів політичного характеру	28 березня – 19 серпня 1880 р.	9	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
53		Перелік осіб, які перебували під поліцейським наглядом у Полтавській губ. у політичних справах та їх фотокартки	27 травня 1880 р. – 11 лютого 1882 р.	6	
54		Справа про притягнення жителя Пирятинського пов. Полтавської губ. відставного рядового Авраменка Ф. до адміністративної відповідальності за розповсюдження шкідливих чуток	28 березня – 24 квітня 1880 р.	4	
55		Справа про обвинувачення селянина Лохвицького пов. Полтавської губ. Кузьменка П. у розповсюдженні чуток про перерозподіл земель	26 березня – 5 квітня 1880 р.	4	
56		Справа про обвинувачення селянина Миргородського пов. Полтавської губ. Мокроноса П. у розповсюдженні шкідливих чуток	10 – 17 січня 1880 р.	3	
57		Справа про страту козака м-ка Хомуць Миргородського пов. Полтавської губ. Чайковського П. та висилку козака тієї ж місцевості Донця С. на каторжні роботи за вчинені ними підпали нерухомого майна	16 травня – 28 червня 1880 р.	19	
58		Справа про висилку за антигромадську поведінку міщанина м. Чигирин Київської губ. Литовського Н. з Золотоніського пов. Полтавської губ., де він утримував шинок, на місце його попереднього проживання	21 серпня – 11 листопада 1880 р.	6	
59		Справа про висилку жителів хут. Дарниця Остерського пов. Чернігівської губ., родин Волових і Соскіних до Суразького пов. цієї ж губ. за незаконну вирубку лісу	21 травня 1880 р. – 12 січня 1881 р.	39	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
60		Справа про прохання засуджених злочинців Мягкого П. та Гаєвого А., які проживали у Чернігівській губ., дозволити їх родинам виїхати на місце їхньої висилки	3 травня – 2 липня 1880 р.	9	
61		Справа про клопотання жителя м. Чернігів лікаря Рашевського І. про зняття поліцейського нагляду	28 червня – 20 грудня 1880 р.	7	
62		Справа про обвинувачення затриманого в Стародубському пов. Чернігівської губ. прусського підданого Дрегнера І. у політичній неблагонадійності	17 лютого – 30 квітня 1880 р.	4	
63		Справа щодо дозволу прусському підданому Асканазі А.-Я., висланому в 1878 р. з Полтавської губ., перебувати в Росії у комерційних справах	5 липня – 7 жовтня 1880 р.	8	
64		Справа про висилку Полтавським губернським правлінням до Канцелярії справ стосовно переселення селян Полтавської губ. на Кавказ, до Чорноморського округу, в Кубанську область та сусідні території	14 липня 1880 р. – 16 березня 1881 р.	3	
65		Документи (листи, доповіді, журнали засідань тощо) щодо діяльності земських установ у Полтавській губ. з організаційних, господарських, правових та ін. питань	9 жовтня 1880 р. – 20 січня 1882 р.	215	
66		Доповідна записка голови Чернігівської повітової земської управи Тищинського до Канцелярії стосовно виборів гласних до названої управи, що відбулись у 1880 р.	16 серпня 1880 р.	9	
67		Документи (листи, доповіді, журнали засідань тощо) щодо діяльності земських установ у Чернігівській губ. з організаційних, господарських, правових та ін. питань	29 вересня 1880 р. – 22 квітня 1881 р.	129	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
68		Справа щодо проведення межових робіт у Чернігівській губ.	27 липня – 10 жовтня 1880 р.	8	
69		Документи (листи, телеграми, вирізки з газет тощо) про заворушення селян у селах Костоброди Новгород-Сіверського пов., Мокрі Велички Чернігівського пов., Некрасове Глухівського пов. та ін. Чернігівської губ. через конфліктні питання з межування землі	5 травня 1880 р. – 12 грудня 1881 р.	233	
70		Відомості про стан продовольчого капіталу у Чернігівській губ., надіслані до Канцелярії	7 червня 1880 р. – 19 жовтня 1881 р.	28	
71		Відомість про стан хлібних магазинів у Чернігівській губ. за 1879 р., надіслана до Канцелярії	липень 1880 р.	5	
72		Справа про стан продовольчого капіталу, видачу позик селянам посівним зерном і грошима у Чернігівській губ.	18 червня 1880 р. – 28 лютого 1881 р.	18	
73		Справа щодо вжиття заходів з метою запобігання неврожаю у Мглинському, Суразькому та ін. повітах Чернігівської губ.	9 жовтня – 28 листопада 1880 р.	10	
74		Повідомлення полтавського губернатора до Канцелярії про конфлікт священика с. Білошапки Пирятинського пов. Полтавської губ. Зубкова з парафіянами місцевої церкви, які без його участі на свято Різдва Христового освятили воду на річці	8 лютого 1880 р.	3	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
75		Справа про зловживання службовим становищем колишнім чернігівським губернатором Панчулідзевим, який продавав козакам і селянам земельні ділянки у цій губернії	6 березня 1880 р. – 27 липня 1882 р.	22	
76		Справа про земельну суперечку між козаками і селянами хут. Соболеве Озеро Переяславського пов. Полтавської губ. із застосуванням фізичної сили і заподіянням матеріальних збитків	16 травня – 6 червня 1880 р.	3	
77		Справа щодо скарги землевласника Борзнянського пов. Чернігівської губ. Марковича М. на бездіяльність станового пристава Лузанова та ін. чинів поліції цього повіту і невиконання ними своїх службових обов'язків	11 квітня – 6 травня 1880 р.	7	
78		Справа про вжиття заходів з метою запобігання крадіжки у Полтавському казначействі та відділенні державного банку	14 січня – 14 лютого 1880 р.	21	
79		Листування Канцелярії з чернігівським губернатором щодо кількості каменярень у Чернігівській губ. та якості вибухових речовин, що застосовувались у них	28 квітня – 10 червня 1880 р.	3	
80		Листування Канцелярії з чернігівським губернатором щодо доцільності заміни опалення будинків кам'яним вугіллям замість дров	5 квітня – 10 червня 1880 р.	3	
81		Справа про збір коштів на пам'ятник Гоголю М. у м. Ніжин Чернігівської губ. у міському сквері поблизу ліцею ім. князя Безбородька	5 серпня – 15 вересня 1880 р.	4	
82		Справа про доповіді дворянина Полтавської губ. Квітки Д. полтавському дворянському зібранню про необхідність побудови залізниці між м. Ромни і м. Кременчук Полтавської губ.	20 листопада – 3 грудня 1880 р.	55	

№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
83		Справа про вжиття заходів для поліпшення складної економічної ситуації в Суразькому пов. Чернігівської губ., пов'язаної з частими неврожаями, дорожнеченою і пожежею на суконній фабриці купця Гусева	10 грудня 1880 р. – 22 січня 1881 р.	10	
84		Список осіб по Чернігівській губ., які мали відбувати військову повинність у 1880 р., надісланий чернігівським губернатором до Канцелярії	27 червня 1880 р.	5	
85		Постанови зібрань земських управ у Полтавській губ.	27 лютого 1881 р. – 3 березня 1882 р.	121	
86		Справа щодо проекту побудови у м. Кременчук Полтавської губ. захисної дамби від повеней на р. Дніпро	30 травня – 3 серпня 1881 р.	9	
87		Справа щодо наміру Полтавської міської думи залучити земство до будівництва казарм для військових у м. Полтава	21 серпня – 27 листопада 1881 р.	9	
88		Недіючий опис, складений у 1953 р.		11	